

زن، خانواده، تربیت نسل منتظر

صدیقه میرزایی^۱

چکیده

خانواده از نگاه اسلام و آموزه‌های دینی، نهادی مقدس، سازمانی حرکت‌آفرین، بستر تربیت و رشد و جایگاه پیشرفت مادی و معنوی است. در این بین بی‌تردید باید به تربیت زمینه‌ساز، اهمیت بیشتری داده شود؛ بی‌شک نقش والدین به ویژه مادر، در تربیت نسل منتظر و افرادی که زمینه‌ساز حکومت جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باشند، اهمیت خاصی دارد؛ چرا که نسل امروز، آیینی تمام‌نمای اعتقادات، باورها، ارزش‌ها و ایمان خانواده است. برای اینکه مادران بهتر بتوانند نسل امروز را با اهداف و آرمان‌های مهدوی آشنا کنند، باید خود، عامل معارف دین باشند تا بتوانند آن را به فرزندان انتقال دهند. همچنین سازوکارهای تربیت نسل منتظر را با تکیه بر قرآن و عترت، بشناسند و آنها را با فهمی عمیق، زیبا و شیرین درک کرده و برای فرزندان بیان کنند. این تحقیق به بررسی نقش زن و خانواده در تربیت نسل منتظر پرداخته است.

واژگان کلیدی: زن، خانواده، انتظار و جامعه منتظر، نسل منتظر، تربیت.

۱. مقدمه

تکامل تربیتی و بلوغ روحی انسان از جمله برنامه‌های آموزشی و تعلیمی در تربیت منتظران قیام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می‌باشد. روشن است که عنصر اصلی در تشکیل اجتماع صالح انسانی، خود انسان است. اصلاحات، تحولات و انقلاب‌ها نخست باید از درون انسان آغاز شود، در حوزه وجودی او صورت

^۱ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد تفسیر و علوم قرآن از افغانستان، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه المصطفی ص العالمیه، قم، ایران.

گرفته و سپس به برون جامعه سرایت کند. بهترین برنامه‌ها و آموزش‌ها باید توسط انسان‌های شایسته اجرا شود و گرنه سودی نبخشیده و تحولی نمی‌آفریند. بهترین قوانین، بهترین مجریان را می‌طلبد، از این رو ساختن انسان و پرورش و رشد انسانیت انسان و تربیت اصولی افراد انسانی، مقدمه تشکیل هر نظام صالح و انسانی است و این مهم همواره هدف نخستین مصلحان واقع‌گرا و انسان‌شناس بوده است. توصیه‌های فراوانی در متون دینی راجع به تربیت وارد شده که اگر رعایت شوند جامعه اصلاح خواهد شد. نکته قابل توجه این است که اگر در جامعه، زنان اصلاح شوند و به نقش و وظایف خود پی برند، مردان هم اصلاح خواهند شد؛ چراکه مادر در تربیت نسل و اصلاح جامعه، نقش بسزایی دارد. خوشبختی و سعادت جامعه حال و آینده به نیک‌اندیشی، وظیفه‌شناسی، اعتقادات دینی، آزادی و وسعت فکر مادران بستگی داشته و سعادت از طریق آنان به جامعه سرایت می‌کند.

امروزه دنیای غرب، تمام تلاش خود را به کار بسته تا با شیوه‌های مختلف، چهره موعود و مصلح جهان و وضعیت آخرالزمان را مخدوش و نگران‌کننده ارائه دهد. از این رو، در بیشتر فیلم‌هایی که به این هدف (یعنی لوث کردن اندیشه تربیت زمینه‌ساز و تخریب آن) ساخته شده، منجی را فردی جنایت‌پیشه، جنگ‌افروز و مسلح به انواع سلاح‌های عجیب و غریب نشان داده تا دنیا را زیرورو کرده و ملت‌ها را در آستانه یک فاجعه فراگیر انسانی قرار دهد. این نوع تبلیغات که در روزنامه‌ها، مجلات و بازی‌های کامپیوتری بسیار زیاد هستند، در صدد نابود ساختن تربیت زمینه‌ساز و باور به آن است. دین اسلام، ایدئولوژی و جهان‌بینی استواری برای رهایی از این سراب مهلک ارائه داده و از منجی بزرگی سخن گفته که فراتر از اندیشه‌های زمینی است.

در این میان بی‌تردید باید به تربیت اهمیت بیشتری داده شود. بی‌شک نقش والدین به ویژه مادر، در تربیت نسل منتظر اهمیت خاصی دارد؛ چراکه نسل امروز آئینه تمام‌نمای اعتقادات، باورها، ارزش‌ها و ایمان خانواده می‌باشد. در این راستا این تحقیق، بنا به اهمیت نقش تربیتی مادر و نیز تربیت افرادی که زمینه‌ساز حکومت جهانی حضرت مهدی عجّل الله تعالی فرجه الیه باشند، به موضوع زن و خانواده در تربیت نسل منتظر پرداخته است.

۲. انتظار و جامعه منتظر

واژه انتظار را می‌توان از دو نگاه لغوی و اصطلاحی معنا کرد. انتظار در لغت از ماده «نظر» گرفته شده که به معنای نگاه همراه با دقت و تأمل است. وقتی در مصدر افتعال به کار می‌رود، به معنای آن است که فردی، نظر و دیدن را اختیار کرده و در این صورت توقع امری را دارد و در اصطلاح فارسی چشم به راه حادثه‌ای می‌ماند. (مصطفوی، ۱۳۷۴، ۱۶۸/۱۲) البته معنای دقیق انتظار بی‌ارتباط با متعلق آن نیست. با توجه به معانی که ذکر شد در معنای انتظار، آینده‌نگری نهفته و در فرهنگ دینی، انتظار به معنای پیروزی صالحان و حاکمیت خوبان در آینده جهان است. جامعه منتظر، جامعه‌ای است که هویت واقعی انسان و مکتبی خود را در دوران طولانی ظهور مردی از تبار پیامبر بزرگ اسلام می‌بیند. در واقع این اصطلاح از متن قرآن و روایات برخاسته است؛ چراکه قرآن، با قاطعیت تمام، پیروزی نهایی ایمان اسلامی، غلبه صالحان، کوتاه شدن دست ستم‌کاران و جباران را برای همیشه و آینده درخشان سعادت‌مندان بشریت (ر.ک.، توبه: ۳۳؛ انبیا: ۱۰۵؛ قصص: ۶ و ۵؛ اعراف: ۱۲۸) را نوید داده است.

۳. خانواده و تربیت نسل منتظر

تکامل تربیت و بلوغ روحی انسان، از جمله برنامه‌های آموزشی در تربیت منتظران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است. روشن است که عنصر اصلی در تربیت اجتماع صالح انسانی، خود انسان است. اصلاحات، تحولات و انقلاب‌ها نخست باید از درون آغاز شود و سپس به برون جامعه سرایت کند. آموزه‌های دینی، بیان‌گر آن است که دین به همه ساحت‌های تربیت انسان توجه داشته و همه عرصه‌های اعتقادی و اخلاقی در رفتار انسان را با یکدیگر مرتبط و در هم مؤثر می‌داند. مطالعات نشان می‌دهد که الگوهای رفتاری در سبک زندگی، چگونه به جابه‌جایی اندیشه‌ها و حتی بینش‌ها می‌انجامد؛ به همین دلیل، فساد و تباهی در هر یک از زمینه‌ها، فساد در زمینه‌های دیگر را فراهم می‌کند. بهترین نهاد در تربیت انسان در مرحله نخست، خانواده است و باورها و اعتقادات والدین، تأثیر بسزایی در اعتقادات و باورهای فرزندان دارد.

۳-۱. نگرش اسلام به خانواده

خانواده در لغت به معنای خاندان، دودمان، خیل خانه و تبار است و در اصطلاح اندیشمندان اجتماعی، تعاریف بسیاری از آن به دست داده‌اند که هر کدام از آنها به بُعدی از خانواده توجه کرده است. با توجه به منابع اسلامی می‌توان خانواده را چنین تعریف کرد: «خانواده، کوچک‌ترین، ساده‌ترین و عمومی‌ترین واحد اجتماعی است که بر اساس ازدواج رسمی بین حداقل یک مرد و یک زن تشکیل شده و با تولد فرزندان توسعه می‌یابد». (گروهی از محققان، ۱۳۸۶، ۱/۲۲۹) خانواده از نگاه اسلام و آموزه‌های دینی، نهادی مقدس، سازمانی حرکت‌آفرین، بستر تربیت و رشد و جایگاه پیشرفت مادی و معنوی است؛ چنان‌که اگر ضروری باشد انسان، برای رسیدن به کمال، از نردبانی بالا رود، نخستین پله آن تشکیل خانواده است. در این راستا در آموزه‌های اسلامی، توصیه‌ها و قوانین محکم و جامعی درباره خانواده ارائه شده است. خانواده را کانون مبارک و مورد رضایت خداوند می‌دانند. قرآن کریم، خانواده را از نشانه‌های قدرت خداوند ذکر کرده و می‌فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ؛ و از نشانه‌های او این است که برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید تا در کنارشان آرامش یابید و در میان شما دوستی و مهربانی قرار داد؛ یقیناً در این نشانه‌هایی است برای مردمی که می‌اندیشند» (روم: ۲۱).

تشکیل خانواده و همسرگزینی، میل به انحرافات اخلاقی در انسان را کاهش داده و باعث می‌شود نیاز انسان در مسیر طبیعی قرار گرفته و راه بروز ناهنجاری‌های جنسی را سد می‌کند. از طرف دیگر خانواده به دلیل ایجاد حس مسئولیت‌پذیری، شکوفایی استعداد همسران را به دنبال داشته و آنان را به تلاش، سازندگی و نقش‌پذیری و می‌دارد؛ همچنین زمینه تعالی معنوی، کسب ثواب، دوری از گناه، شادی و نشاط و امنیت را فراهم کرده و زمینه‌ساز تربیت نسلی صالح و مطیع پروردگار است و از این طریق، برکات و الطاف الهی را به خانه و خانواده می‌رسد. در تعالیم اسلامی، برای تحقق خانواده سالم و مورد تایید اسلام، دستورها و قوانینی ارائه شده که نتیجه درست عمل کردن به آن قوانین اخلاقی و حقوقی، خانواده‌ای پویا، متعهد و مؤمن خواهد بود. افراد این خانواده نیز به دلیل تربیت درست و داشتن والدینی مؤمن و متعهد، زندگی پاکیزه‌ای خواهند داشت. (پناهی، ۱۳۹۳)

۲-۳. نقش آموزه‌های اسلامی در زیباسازی زندگی

اسلام، دینی آسمانی است که برای تأثیرگذاری، هدایت و سعادت خاکیان و تکمیل شریعت‌های پیش، از آسمان وحی نازل شده و تاریخ بشر را تحت تأثیر قرار داده است. این شریعت، از بدو ظهور، تحولات معنوی، مادی، فردی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اخلاقی فراوانی به وجود آورده، به نیازهای علمی، عملی، معرفتی و کارکردی بشر پاسخ داده و انسان را از اسارت‌های فردی و اجتماعی نجات داده است. دین، از گذشته‌های دور، پناهگاه اصلی انسان بوده و اکنون هم یکی از مهم‌ترین مراجع پاسخ‌گویی به پرسش‌هاست. در این میان دین اسلام، که آخرین دین و کامل‌ترین آنهاست، جایگاه ویژه‌ای دارد و این سخن با روند رو به رشد اسلام‌گرایی در جهان، قابل اثبات است. اسلام، به انسان می‌آموزد که چگونه در تمام جنبه‌های زندگی، سلامت و زیبایی داشته باشد؛ همچنین زندگی و عادت‌های شخصی، تعاملات فردی، روابط خانوادگی و کسب و کار را به انسان آموزش می‌دهد. از آموزه‌های مهم دین در راستای انسان‌سازی، توجه به فرزندان است که به همه ابعاد اخلاقی، تربیتی و رشد او توجه کرده و توصیه‌های زیادی در این زمینه دارد که همه برای داشتن یک زندگی زیبا و ایده‌آل است. (رجبی، ۱۳۹۰، ص ۴۱۹-۴۱۱)

۳-۳. پاکی و دیانت در ساختار خانواده

بر اساس آموزه‌های تربیتی دین اسلام، خانواده از ارکان اساسی تربیت فرزندان است. در رابطه با تربیت قرآنی و طبق آیه «قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَاراً؛ خود و خانواده خود را از آتشی که هیضم آن انسان‌ها و سنگ‌هاست حفظ کنید» (تحریم: ۶)، خانواده نهاد اصلی تربیت فرزندان است. تربیت به معنای «پروردن، پروراندن، آداب و اخلاق به کسی آموختن» و نیز به معنی «پرورش بدن به وسیله انواع ورزش است» (معین، ۱۳۸۲، ذیل واژه تربیت). بهترین دوره زندگی و تربیت انسان، دوران کودکی است که در سیره اهل بیت (علیهم‌السلام) و بزرگان دینی، توجه و تأکید فراوان به آن شده است. در واقع ریشه‌های تربیت از همان دوران انتخاب همسر شکل گرفته و پایه‌گذاری می‌شود و الدین، مریبان آینده فرزندان خواهند بود که تمامی ویژگی‌های جسمی و اخلاقی آنان در کودک تأثیرگذار است. بنابراین، باید مراقب بود که

پدر آینده شما چگونه پدری است و مادری که قرار است فرزند شما در دامان او رشد و تربیت یابد، چگونه مادری است و در چه خانواده‌ای رشد یافته است.

۳-۴. نهاد اجتماعی خانواده منتظر

زمینه‌سازی برای ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف، بیانگر اهمیت نقش پدران و مادران در جامعه منتظر است. زمینه‌سازی انقلاب جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف، توسط منتظران راستینی است که برای ظهور آن حضرت روزشماری می‌کنند و در این زمینه جنسیت، معنایی ندارد. (فیروزآبادی، ۱۳۹۳، ص ۹۱) در بینش الهی، کودکان، امانت خداوند نزد پدر و مادر بوده و حقوقی نسبت به آنها دارند، که یکی از آنها تربیت صحیح فرزند است. در این میان هر چند نقش پدر در تربیت، غیر قابل انکار است، ولی مادر نقش مهم‌تری در تربیت و تعالی شخصیت فرزندان دارد، به همین دلیل ابتدا اهمیت تربیت نسل منتظر را بررسی نموده سپس نقش مادر در تربیت فرزندان و نسل منتظر بیان می‌شود.

۳-۵. تربیت نسل منتظر

نسل منتظر، نسلی آرمانی است که می‌تواند زمینه‌ساز دولت مهدوی باشد، پس باید ویژگی‌هایی متناسب با فرآیند زمینه‌سازی داشته باشد؛ یعنی در عین حال که نسلی دینی است، حاکمیت حجت الهی و ارزش‌های الهی را دیده و بر اساس آن برنامه‌ریزی و اقدام کند. (فیروزآبادی، ۱۳۹۳، ص ۳۱) امروزه دنیای غرب، با توجه به خطری که از اشاعه مفهوم انتظار، دولت مهدوی و قدرت‌سازندگی در نسل‌های جوان و نوجوان احساس می‌کند، تمام تلاش خود را برای از بین بردن آن به کار می‌برد؛ از این روست که سعی دارد با شیوه‌های مختلف، چهره موعود و وضعیت آخرالزمان را مخدوش و نگران‌کننده جلوه دهند. به همین دلیل در بیشتر فیلم‌هایی که به این هدف ساخته شده، منجی را فردی جنایت‌پیشه و جنگ‌افروز و ملت‌ها را در آستانه نابودی نشان می‌دهند (فیروزآبادی، ۱۳۹۳، ص ۲۵۳). ضرورت آشنا سازی اقشار مختلف جامعه با تربیت زمینه‌ساز، بیش از پیش احساس شده و اولین نهادی که می‌تواند در این راستا گام موثری بردارد، خانواده است؛ چراکه پدران و مادرانی که خود

عشق و محبت موعود را در سینه دارند و منتظر مصلح جهانی اند، بهتر می‌توانند این علاقه و باور را به نسل آینده منتقل نموده و در تربیت نسلی منتظر گام‌های مؤثر بردارند.

۳-۵-۱. اهمیت نقش مادر در سازندگی

بررسی‌ها و تحقیقات علمی نشان می‌دهند که در تربیت فرزندان، مادران نسبت به پدران نقش مهم‌تری دارند. این اهمیت به این دلیل است که کودک، بخش اعظم دوران فرم‌پذیری و ادب‌آموزی را در دامن مادر و یا در کنار او گذرانده و از او تأثیر می‌پذیرد. مادر نه تنها در شئون خانواده، بلکه در زمینه‌های حیات اجتماعی نقش دارد. هر جا که بحث از سازندگی باشد، بخشی از آن متوجه مادر می‌شود. اهمیت نقش مادر به اندازه‌ای است که می‌توان گفت: فساد زن موجب فساد جامعه و اصلاح او موجب اصلاح اجتماع است. کودکی در دامن مادر است ممکن است رئیس جامعه فردا، فیلسوفی متفکر، و... باشد و آینده فرزندان تا حدود زیادی به مادر بستگی دارد. (قائمی، ۱۳۸۶، ص ۳۴)

۳-۵-۲. مادر در نقش مربی فرهنگی

جهل و دانش بشر، به محیطی که فرزند در آن رشد و نمو یافته بستگی دارد. جنبه‌های علمی و یا خرافاتی که مادر در دوران کودکی به ذهن کودک وارد کرده است، به سادگی پاک شدنی نیست. کودک به دنیا می‌آید و در دریایی از فرهنگ غوطه‌ور می‌شود. این فرهنگ از طریق والدین، بستگان و دیگر اعضای جامعه به او منتقل شده و ذهن و افکار او را شکل می‌دهد؛ ولی تأثیر مادر که نخستین کلمات را بر زبان او جاری و اولین ایده را در ذهن او جایگزین می‌کند از دیگران بیشتر است. مادر با نفوذ خود می‌تواند فکر یا صنعتی را در کودک پدید آورد و او را به سوی شرارت یا خیراندیشی سوق دهد و ریشه و زمینه امور صحیح یا غلط را در دل او مستقر کند. پس فرهنگ جامعه تا حدودی ساخته مادران و وابسته به آنهاست. (قائمی، ۱۳۸۶، ص ۳۵) در عصر حاضر، زنان باید هر چه بیشتر با معارف ناب اسلامی آشنا شوند تا بتوانند جامعه را به سوی وضعیت مطلوب سوق داده و نسلی پاک را به جامعه تحویل دهند و گامی در پرورش نسلی منتظر و زمینه‌ساز ظهور حکومت جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بردارند.

۳-۵-۳. مسئولیت‌ها و وظایف زنان در عصر غیبت

زنان، از ارکان اصلی جامعه و دارای ویژگی‌ها و خصایص ویژه‌ای هستند؛ در حوزه ایمان و کمال، تفاوتی با مردان نداشته و گاه به مقامی بالاتر نیز دست یافته‌اند. آنها کارهای مهمی انجام می‌دهند که نمونه آن در عصر حاضر نمایان بوده و نشان‌گر حضور پرشور و معنوی آنان در عرصه‌های مختلف است. اگر زن حقیقت و جایگاه وجودی خویش را درک کرده در مسیری که خداوند برای او معین کرده، حرکت کند، به مقام بسیار والا و ارزشمندی از کمالات روحی و معنوی دست می‌یابد. (نصوری، ۱۳۹۱، ص ۸) چنان‌که امام خمینی رحمته‌الله علیه فرمود: «از دامن زن مرد به معراج می‌رود» (موسوی خمینی، بی‌تا، ۱۹۴/۶). از اینجاست که باید به اهمیت نقش زنان در عصر غیبت توجه شود. همه انسان‌های منتظر (اعم از زن و مرد) هر کدام وظایفی برعهده داشته‌اند که با توجه به آنها می‌توانند زمینه‌ساز ظهور حضرت مهدی عجل‌الله تعالی فرجه‌الشریف باشند. در این میان بنا بر مسئولیت‌تربیتی زنان در جامعه به برخی از وظایف آنها در عصر غیبت اشاره می‌شود.

اول) معرفت شناخت به امام

بسیاری از وظایف منتظران، با معرفت و شناخت امام عصر عجل‌الله تعالی فرجه‌الشریف ارتباط دارد. اگر معرفت حاصل شود، «وظیفه» و مسئولیت معنا پیدا می‌کند؛ زیرا شناخت او رمز حیات و هویت انسان‌هاست. البته تنها شناخت کافی نیست، بلکه باید باور و اعتقاد عمیق نیز وجود داشته باشد تا انسان بتواند در آن راه جانفشانی و ایستادگی کند. پس این باور و اعتقاد رمز پایداری جامعه منتظر است. این معرفت، آثار و فواید بسیاری دارد و زنان جامعه باید نسل آینده را با آثار و برکات وجود امام آشنا کنند. امام یک نعمت و رحمت برای بشر است؛ چراکه به فرموده پیامبر اکرم (ص): «من مات و لم يعرف امام زمانه مات میتة الجاهلیه؛ هرکس بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است» (کلینی، بی‌تا، ۱۳۱/۲).

دوم) رعایت حجاب و عفاف

حجاب، به معنی رعایت پوشش ظاهر مطابق با دستورات اسلامی است و عفاف یعنی مصون داشتن قلب از توجه به نامحرم و پاک داشتن خود از افتادن در گناه و حرام. یکی از دستورات اسلام، رعایت حجاب بوده که برای حفظ حریم فرد و جلوگیری از انحرافات اجتماعی، وضع شده است. در

واقع رعایت حجاب، موجب سلامت جامعه منتظر می‌شود و ساحت جامعه را از آلودگی‌های نفسانی پاک نموده و به امنیت اخلاقی کمک می‌کند، حتی موجب تقویت و استحکام بنیان خانواده‌ها شده، آرامش روحی جوانان را فراهم می‌کند، همچنین بستر مناسبی برای رسیدن انسان به کمال فراهم می‌کند. (نصوری، ۱۳۹۱، ص ۹۴-۹۱)

سوم) اصلاح نفس و تأسی به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

هرگاه جنبه‌های تربیتی و اخلاقی خانواده‌ها رشد کند، به همان اندازه جامعه نیز سالم خواهد ماند. در دنیای امروز، مسئله تربیت و خلأ معنوی، از مسائل مهم جامعه است. در صورتی که زنان بتوانند ضمن اصلاح خود، فرزندان صالح و شایسته‌ای تربیت کرده و آنان را از انحرافات مصون دارند، جامعه هم مصون خواهد ماند. اصلاح جامعه و مبارزه با تباهی، از اقدامات اصلی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهد بود. امام صادق ع می‌فرماید: «هرکس دوست دارد از یاران حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف باشد، باید منتظر باشد و در حال انتظار به پرهیزکاری و اخلاق نیکو رفتار نماید» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۱۴۰/۵۲). این نوع عمل کردن، یعنی الگوبرداری رفتاری و اعتقادی از امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف که منتظر را در راه خویش کمک کرده و منجر به رشد و تعالی انسان می‌شود؛ چراکه کمال ایمان و تمامیت ولایت و همراهی او با این کار انجام می‌شود. در مجموع، زنان جامعه در صورتی موفق به اصلاح می‌شوند که خودسازی را سرلوحه‌ی کارهای خود قرار دهند و مزین به شاخصه‌های نیکو باشند، تا به نقش‌آفرینی اصلاحی در سطح اجتماع و خانواده اقدام کرده و با رعایت تقوا و گسترش عفاف و تهذیب نفس، بتوانند فرزندان صالح را تربیت کنند که زمینه‌ساز ظهور منجی باشند.

چهارم) تربیت نسل منتظر

براساس آموزه‌های اسلامی، انسان در مسیر انتظار واقعی قرار گرفته و در راستای آرمان والاگام برمی‌دارد. زنان و مادران جامعه منتظر، ضمن اینکه خودشان را از جمله منتظران واقعی قرار می‌دهند، باید برای پرورش نسل منتظر نیز سازوکارهای مناسبی فراهم کرده و جامعه را جهت تحقق این هدف آگاه کنند. مادران با بصیرت و آگاه در ایجاد زمینه‌های لازم در فرزندان خویش و از بین بردن موانع در

این راه، موفق خواهند بود؛ زیرا در طول تاریخ هرگاه زنان در تربیت موفق بودند، موفقیت‌های چشم‌گیری نصیب بزرگان و اولیای الهی شده است. وظیفه مادران برای آشنایی با اهداف و آرمان‌های مهدوی، به قرار زیر است:

- باید در جهت تقویت بنیان‌های دین‌داری در فرزندان خود تلاش کنند.
- سازوکارهای تربیت نسل منتظر را با تکیه بر قرآن و عترت، شناخت و آنها را با فهمی عمیق، زیبا و شیرین درک و برای فرزندان بیان کنند.
- باید توجه داشت باشند که معرفی دقیق و عالمانه امامان رحمت، و بیان سیره و مقام و منزلت آنان، تأثیر بسزایی در الگو قراردادن آنان داشته و زودتر نتیجه می‌دهد.
- فرزندان را باید براساس اخلاق اسلامی و در مسیر انتظار پویا تربیت کرده و آنان را در راه کمال قرار دهند، چراکه هیچ انقلابی، بدون زمینه‌سازی در تربیت نیروی انسانی و کارآمد موفق نخواهد شد.
- زمینه‌سازی برای حکومت مهدوی و تربیت نسل منتظر در راستای زمینه‌سازی ظهور، امری مهم و بایسته است که وظیفه آن بر دوش زنان با ایمان و کسانی است که احساس تکلیف می‌کنند.
- زنان باید خود عامل به دستورات الهی، باشند تا بتوانند معارف دینی را به فرزندان و جامعه انتقال داده و با صبر و حوصله در این راه بکوشند.
- مادران باید با استفاده از شیوه‌های جدید، مفاهیم انتظار را به فرزندان آموزش دهند تا با امام خود رابطه قلبی، عاطفی و علمی برقرار کنند.
- تربیت باید به گونه‌ای باشد که خصوصیات حضرت را از همان کودکی شناخته و هر لحظه منتظر امام عزیز خود باشند. (نصوری، ۱۳۹۱، ۸۶-۹۰)

۳-۶. روش مطلوب در تربیت مهدوی

برای آشنایی نسل امروز با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می‌توان از عواملی که در روان‌شناسی تربیتی از آن سخن به میان آمده، استفاده کرد. البته با توجه به این نکته که مخاطبان نسل امروز بوده و شیوه‌ها باید متناسب با ظرفیت و قابلیت فهم آنها بوده و برنامه‌ریزی‌ها باید به صورتی باشد که خودجوش و از سرایمان و اعتقاد در سطح خانواده اجرا شوند. روش تربیتی باید چگونه باشد؟ و چگونه فرزندان را با

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مانوس کرد؟ اولین و مهم‌ترین نکته این است که کودک از اطرافیان‌ش یاد بگیرد که وجود امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مسأله‌ای جدی است؛ در واقع باید محیط‌سازی کرد.

بی‌تردید والدین و خانواده در تربیت نسل امروز نقش بنیادی و مهمی دارند؛ زیرا نسل امروز، آئینه تمام‌نمای اعتقادات، باورها، ارزش‌ها و ایمان خانواده خود بوده و براساس نظام فکری و عملی خانواده تربیت می‌شوند. فرزندان با آنچه در محیط خانواده می‌گذرد مانوس شده و همین، زمینه‌گرایی‌های آنها را فراهم می‌کند. مفید بودن والدین به انجام آداب دینی و محبت و علاقه آنان به اهل بیت علیهم‌السلام باعث آشنایی و مانوس شدن فرزندان با این اندیشه می‌شود. با رشد محبت و علاقه درونی، زمینه‌های اعتقاد قلبی و عقلی نیز در آنان به وجود می‌آید. در نتیجه والدین می‌توانند با رفتار و گفتار خود، زمینه‌ساز محبت به اهل بیت علیهم‌السلام شوند. براین اساس، یکی از شیوه‌های مهم نهادینه کردن اندیشه تربیت زمینه‌ساز، رفتار والدین است که تأثیر بیشتری نسبت به گفتار دارد. بعد از خانواده، محیط اجتماعی نیز در شکل‌گیری شخصیت نسل منتظر و باورهای آنان نقش مهمی دارد. در این زمینه باید مسئولان، نهاد‌های تربیتی، آموزش و پرورش، مساجد و دیگر نهاد‌های مؤثر، تلاش کرده و ضمن آماده‌سازی اذهان عمومی درباره مهدی موعود، مفهوم جامعه منتظر را مفهومی ضروری و ارزشی قرار دهند که این تنها با برنامه‌ریزی منظم و حساب شده قابل دسترسی است. در این صورت، منتظری که با تمام وجود سرشار از عشق و محبت، همراه با معرفت به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است، می‌تواند تربیت مهدوی را بین هم‌سالان خود رواج داده و خود، سربازی فداکار برای دفاع از ارزش‌های مهدوی شود. (فیروزآبادی، ۱۳۹۳، ص ۲۷۶-۲۵۳)

۴. نتیجه‌گیری

زنان، بخشی از جامعه‌اند که در حوزه ایمان و کمال، تفاوتی با مردان نداشته و گاه به مقامی بالاتر نیز دست یافته و کارهای مهمی انجام داده‌اند. از جمله حضور پرشور و معنوی آنان در عرصه‌های مختلف است، که مهم‌ترین آن تربیت فرزندان می‌باشد. امروزه دنیای غرب با توجه به خطری که از اشاعه باورهای مهدوی و قدرت‌سازندگی آن در نسل‌های جوان و نوجوان احساس می‌کند، سعی می‌کند با

شیوه‌های مختلف، چهره موعود و مصلح جهان و وضعیت آخرالزمان را مخدوش و نگران کننده نشان دهد؛ لذا بر تمام منتظران (اعم از زن و مرد) لازم است هرکدام با وظایفی که برعهده دارند، زمینه‌ساز ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باشند.

خانواده از نگاه اسلام و آموزه‌های دینی، نهادی مقدس، سازمانی حرکت آفرین، بستر تربیت و رشد و جایگاه پیشرفت مادی و معنوی است. در این میان بی‌تردید باید به تربیت زمینه‌ساز اهمیت بیشتری داده شود. بی‌شک نقش والدین و به ویژه مادر، در تربیت نسل منتظر اهمیت خاصی دارد. چراکه نسل امروز، آئینه تمام‌نمای اعتقادات، باورها، ارزش‌ها و ایمان خانواده می‌باشد. اهمیت نقش تربیتی مادر و همچنین تربیت افرادی که زمینه‌ساز حکومت جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باشد، به اندازه‌ای است که می‌توان گفت فساد زن موجب فساد جامعه و اصلاح او موجب اصلاح اجتماع است. در عصر حاضر، زنان باید هر چه بیشتر با معارف ناب اسلامی آشنا شوند، تا بتوانند جامعه را به سوی وضعیت مطلوب سوق داده، نسلی پاک را به جامعه تحویل دهند. برای اینکه مادران بهتر بتوانند نسل امروز را با اهداف و آرمان‌های مهدوی آشنا کنند، باید نکات زیر را در نظر بگیرند. باید در جهت تقویت بنیان‌های دین‌داری در فرزندان خود تلاش کنند؛ زنان باید خود عامل به دستورات الهی، باشند تا بتوانند معارف دینی را به فرزندان و جامعه انتقال دهند و با صبر و حوصله در این راه بکوشند؛ باید ساز و کارهای تربیت نسل منتظر را با تکیه بر قرآن و عترت، شناخت و آنها را با فهمی عمیق، زیبا و شیرین برای فرزندان بیان کرد. روش‌ها، باید متناسب با ظرفیت و قابلیت فهم آنها بوده و برنامه‌ریزی‌ها طوری باشد که به صورت خودجوش و با ایمان و اعتقاد در سطح خانواده به اجرا درآیند. مهم‌ترین نکته این است که کودک از اطرافیان‌ش یاد بگیرد که وجود امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مساله‌ای جدی است و برای ظهور باید محیط‌سازی کرد.

منابع

- * قرآن کریم (۱۳۹۲). مترجم: انصاریان، حسین. تهران: چاپ اسلام.
۱. پناهی، علی احمد (۱۳۹۳). همسرمداری از منظر دین با رویکردی روان شناختی. قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته علیه.

۲. رجبی نیا، داود (۱۳۹۰). اسلام و زیبایی‌های زندگی (رویکردی تحلیلی و تربیتی به سبک زندگی). موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی رحمته‌الله علیه.
۳. فیروزآبادی، سید حسن (۱۳۹۳). راهبردهای تربیت نسل مطهر در عصرانتظار. تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی (داعا).
۴. قائمی، علی (۱۳۸۶). نقش مادر در تربیت. تهران: سیزدهم.
۵. کلینی. محمد بن یعقوب (بی تا). اصول کافی. تهران: علمیه اسلامیة.
۶. گروهی از محققان (۱۳۸۶). تقویت نظام خانواده و آسیب شناسی آن. قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته‌الله علیه.
۷. مجلسی، محمد باقر (۱۴۰۳). بحار الانوار. بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۸. مصطفوی، حسن (۱۳۷۴). التحقیق فی کلمات القرآن. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد.
۹. معین، محمد (۱۳۸۲). فرهنگ معین. تهران: زرین: نگارستان کتاب.
۱۰. موسوی خمینی، روح الله (بی تا). صحیفه نور. تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۱۱. نصوری، محمد رضا (۱۳۹۱). قرآن امام مهدی علیه السلام و زنان. قم: آیین احمد.